

Šifra kandidata:

Državni izpitni center

SPOMLADANSKI ROK

FILOZOFIJA

Izpitna pola 2

Sobota, 11. junij 2005 / 120 minut

Dovoljeno dodatno gradivo in pripomočki: kandidat prinese s seboj nalivno pero ali kemični svinčnik. Kandidat dobi dva ocenjevalna obrazca in dva konceptna lista.

SPLOŠNA MATURA

NAVODILA KANDIDATU

Pazljivo preberite ta navodila. Ne izpuščajte ničesar.

Ne obračajte strani in ne začenjajte reševati nalog, dokler Vam nadzorni učitelj tega ne dovoli.

Prilepite kodo oziroma vpišite svojo šifro (v okvirček desno zgoraj na tej strani in na ocenjevalna obrazca).

Napišite komentar k **enemu** od filozofskih besedil.

Pišite v izpitno polo z nalivnikom ali kemičnim svinčnikom. **Naloge, pisane z navadnim svinčnikom, in nečitljive naloge se točkujejo z nič (0) točkami.**

Preden začnete, besedilo dobro premislite. Za osnutek uporabite konceptna lista. Osnutek se ne upošteva pri ocenjevanju.

Vsak esej je ovrednoten z 22 točkami.

Želimo Vam veliko uspeha.

Ta pola ima 12 strani, od tega 2 prazni.

PRAZNA STRAN

Obrnite list.

NAVODILA ZA PISANJE KOMENTARJA BESEDILA

V navedenem odlomku filozof obravnava neki filozofski **problem** (oziroma problemski sklop). Napišite enovit komentar odlomka v obliki eseja, ki naj bo dolg vsaj 600 besed. Odlomka **ne** obnavljajte, temveč **razložite**, za kateri problem gre; obravnavajte in razložite filozofovo rešitev problema, jo umestite v širši **tematski** in **pojmovni okvir** celotne knjige ter poskušajte razviti svoj komentar njegove rešitve. Bodite posebej pozorni na besedilo in pojme, ki so tiskani poudarjeno.

PLATON: DRŽAVA

To je nemogoče po naših ugotovitvah. Če obstaja za vsak predmet druga sposobnost in če sta domnevanje in znanje dve sposobnosti, potem iz tega sledi, **da predmet znanja in domnevanja ne more biti isti**.

Če je torej to, **kar obstaja, predmet znanja**, potem mora biti nekaj drugega predmet domnevanja. Vsekakor.

Morda to, kar ne obstaja? Ali pa tudi s samim domnevanjem ni mogoče zajeti tega, kar ne obstaja? Premisli. **Domnevajoči mora svoje mnenje vsekakor na nekaj usmeriti**. (V, 21; 201)

ARISTOTEL: NIKOMAHOVA ETIKA

Potemtakem obstoji poleg krivičnosti v širšem pomenu še neka krivičnost v ožjem pomenu.

Obe imata isto ime, ker kot pojem spadata v isto vrsto. **Obe se kažeta v odnosu do bližnjega**, toda krivičnost v ožjem pomenu je usmerjena le proti časti, premoženju in blaginji bližnjega (ali kakor bi pač vse to označili z eno besedo), njen izvor pa je v pohlepu po dobičku, medtem ko je krivičnost v širšem pomenu usmerjena proti vsemu, kar spada v območje vrline.

Jasno je torej, da ima **pravičnost več pomenov in da obstoji poleg pravičnosti, ki pomeni celotno vrlino, tudi pravičnost v ožjem pomenu**. Kaj je ta pravičnost in kakšna je, moramo še raziskati. (1130 b, 158)

DESCARTES: MEDITACIJE

V tako **hude dvome** me je pahnilo včerajšnje razmišljanje, da jih ne morem več pozabiti, in vendar ne vidim, kako naj jih razrešim; ko da bi bil nenadoma padel v globok vrtinec, sem tako zmeden, da ne morem najti noge opore na dnu ali splavati na površje. Vendar si bom prizadeval in **skušal spet prehoditi taisto pot**, ki sem se bil po njej odpravil včeraj: odstranjeval bom vse, kar dopušča še tako **neznaten dvom**, natanko tako, ko da bi dognal, da je popolnoma lažno. Naprej bom šel vse dotlej, dokler ne **spoznam kaj gotovega** ali, če nič drugega, priznam zagotovo vsaj to, da ni nič gotovega. (55)

KANT: KRITIKA PRAKTIČNEGA UMA

Načelo uma je bodisi že samo na sebi mišljeno kot določiten razlog volje, ne oziraje se na možne objekte zmožnosti želenja (torej le z zakonito formo maksime), in v tem primeru je **to načelo praktični zakon a priori**, čisti um pa je predpostavljen kot sam zase praktičen. Zakon določa v tem primeru voljo **neposredno**, dejanje, ki je v skladu z zakonom, pa je **samo na sebi dobro, volja, katere maksima vselej ustreza temu zakonu, je dobra absolutno, z vsakega gledišča**, in je **najvišji pogoj vsega dobrega**. Ali pa **je pred maksimo volje določiten razlog zmožnosti želenja**, ki predpostavlja objekt ugodja ali neugodja, potemtakem **nekaj, kar povzroča zadovoljstvo ali bolečino**, in maksima uma – iskati prvo in izogibati se drugemu – določa dejanja kot dobra v razmerju do našega nagnjenja, torej le posredno (glede na neki drugi smoter, kot sredstvo zanj). **Te maksime se torej ne morejo nikoli imenovati zakoni, ampak le umni, praktični predpisi**. (63)

KANT: PROLEGOMENA

Pri tem splošnem preudarjanju je vredno omeniti še to, da **umske ideje, nasprotno od kategorij, razumu v njegovi izkustveni dejavnosti nič ne koristijo** in so glede na izkustvo popolnoma nepotrebne; še več, so celo nasprotno maksimam razumskega spoznanja narave in ga ovirajo; vendar pa so potrebne za drug namen, ki ga moramo šele določiti. /.../ Čisti um s svojimi idejami ne meri na posebne predmete, ki leže izven izkustva, temveč zahteva le popolnost razumske uporabe v zvezi z izkustvom. (130–131)

NIETZSCHE: H GENEALOGIJI MORALE

Dejstvo je, da sem se že kot trinajstletni deček ukvarjal s **problemom izvora zla**: v letih, ko imamo »napol otroške igre, napol boga v srcu«, sem mu posvetil svojo prvo literarno igro, svojo prvo filozofsko pisno vajo – in kar se tiče moje takratne »rešitve« problema, sem, torej, kot se spodobi, **izkazal bogu čast in ga naredil za očeta zla**. /.../ Na srečo sem se zgodaj naučil ločevati teološki predsodek od moralnega in **nisem več iskal izvora zla izza sveta**. Nekaj historičnega in filološkega šolanja, v številni prirojeni izbirčni smisel za psihološka vprašanja nasploh, je v kratkem spremenilo moj problem v drugačnega: **pod kakšnimi pogoji si človek izmisli vrednostni sodbi – dobro in zlo?** (209)

TAYLOR: NELAGODNA SODOBNOST

Razdrobljena družba je tista, katere člani se težje in težje identificirajo s svojo politično družbo kot skupnostjo. Ta primanjkljaj identifikacije lahko kaže na atomistični pogled, v katerem ljudje pričnejo gledati na družbo čisto instrumentalno. **Obenem pa pomaga atomizmu, da se utrdi, saj odsotnost učinkovitega skupnega delovanja potisne ljudi nazaj k samim sebi**. To je mogoče razlog, zakaj je ena izmed najbolj na široko sprejetih filozofij v sedanjih Združenih državah **proceduralni liberalizem nevtralnosti**, ki sem ga predhodno omenil, ki se precej gladko ujema z atomističnim pogledom. (99)

PRAZNA STRAN